

તૃતીય વર્ષ બી.એ. (૨૦૦૪)ની પરીક્ષા માટે

પ્રશ્નપત્ર ૬ :

(ક) વैयाकरण 'सिद्धान्त कौमुदी'માંથી સંજ્ઞા અને કારક પ્રકરણ	... ૩૫ ગુણ
(ખ) તુलनात्मक भाषाशास्त्र (संस्कृत भाषाना परिचय) માટેના વિષયો	... ૩૫ ગુણ
Units : I સંજ્ઞા અને કારક પ્રકરણના સૂત્રોની સમજૂતી અને પૂર્વાપર સંદર્ભ	૧૫ ગુણ
II પારિભાષિક શબ્દોની સમજૂતી	૧૦ ગુણ
III કારકોનો સ્વરૂપ પરિચય અને વિભક્તિના ઉપયોગો	૧૦ ગુણ
IV ભાષાકુળો, ભારત-યુરોપિયન ભાષાઓ, સંસ્કૃતની ઉત્પત્તિ, ઉત્કાન્તિ, સંસ્કૃત અને અસ્વેત	૧૫ ગુણ
V ભાષાશાસ્ત્રનું ઐતિહાસિક અધ્યયન, ભાષામાં થતું પરિવર્તન, ધ્વનિ, રૂપ, વાક્ય અર્થનું પરિવર્તન, સંસ્કૃત ધ્વનિઓ અને સ્વરમાર	૨૦ ગુણ

ભલામણ કરેલાં પુસ્તકો

૧. 'સંસ્કૃત કા ભાષાશાસ્ત્રીય અધ્યયન' : ડૉ. ભોલાલંકર વ્યાસ
૨. Sanskrit - T. Burrow
૩. 'Historical Linguistics' by Wunifred Mai mann (Indian Edition)—Page 50
૪. 'સંસ્કૃત કા ઐતિહાસિક ઔર સંરચનાત્મક પરિચય' : ડૉ. દેવી દયાલ શર્મા, પ્રકાશન : હરિદ્વારા હિંદી ગ્રંથ અકાદમી, ચંદીગઢ.
૫. 'ભાષાશાસ્ત્ર અને પ્રાચીન ભારતીય આર્યભાષા' : ડૉ. વસન્ત ભટ્ટ.

પ્રશ્નપત્ર ૭ : અભ્યાસક્રમમાં નિયત ગ્રંથો :

(ક) સદાનંદનો 'વેદાન્તસાર'	... ૩૫ ગુણ
(ખ) ઈશ્વરકૃષ્ણાની "સાંખ્યકારિકા"	... ૩૫ ગુણ
Units : I વેદાન્તસારના ગદ્યખંડોની સમજૂતી	૧૫ ગુણ
II અનુભવ્ય ચતુષ્ટય, અજ્ઞાન, અધ્યારોપવાદ	૧૦ ગુણ
III લિંગ શરીરોત્પત્તિ, પંચીકરણ, વિવતં, જીવન્મુક્તિ વગેરે 'વેદાન્તસારમ માં આવત. પ્રતિપાઘ વિષયો	૧૦ ગુણ
IV ઈશ્વરકૃષ્ણાની મૂળ કારિકાઓનો અનુવાદ અને સમજૂતી	૧૦ ગુણ
V ૧. સાંખ્યદર્શનનો ઉદ્ભવ અને વિકાસ ૨. કૃતિમાં નિરૂપાયેલા દાર્શનિક વિચારો	૨૫ ગુણ

પ્રશ્નપત્ર ૮ : અભ્યાસક્રમ

(ક) અન્નભક્તનો તર્કસંગ્રહ	
(ખ) કૌટિલ્યનું અર્થશાસ્ત્ર-તેમાંથી અધિકરણ-૬ (૧-૨ મંડલયોનિ) અને અધિકરણ-૭ના (૧થી ૫ પ્રકરણ)-પાઠગુણ્ય	
Units : I તર્કસંગ્રહનાં સૂત્રોની સમજૂતી	૧૦ ગુણ
II (૧) પદાર્થ, કારણ, પ્રમાણ, પ્રત્યક્ષ, અનુમાન, ઉપમાન અને શબ્દ (૨) હેત્વાભાસો વગેરે	૨૫ ગુણ
III અર્થશાસ્ત્ર પરિચય, ચાણક્યનું જીવન, સમય, વ્યક્તિત્વ-વિચાર, શાસન વ્યવસ્થામાં પ્રદાન અને રાજકીય ચિંતન	૧૦ ગુણ
IV અધિકરણ-૬ (૧-૨) અને અધિકરણ-૭ (૧થી ૫)ના સૂત્રોની સમજૂતી	૧૦ ગુણ
V અર્થશાસ્ત્રના નિતયાંશમાં પ્રતિપાઘવિષયો.	૧૫ ગુણ

ભલામણ કરેલાં પુસ્તકો

૧. અત્તભટ્ટનો તર્કસંગ્રહ : આયલ્યે અને બોડાસ
૨. તર્કસંગ્રહ : જિતેન્દ્ર જેટલી અને વસન્ત પરીખ
૩. કોંટિલ્ય કા અર્થશાસ્ત્ર : સં. વાયસ્પતિ ગેરોલા, (ચતુર્થ આવૃત્તિ),
પ્રકાશન : ચૌખમ્બા વિદ્યાભવન, વારાણસી, ૧૯૯૧ (પૃષ્ઠ ૪૪૧થી ૪૭૭)

પ્રશ્નપત્ર ૯ : અભ્યાસક્રમ

(૧) શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતા (મૂલમાત્ર શ્લોકો) (શાસ્ત્રીય પ્રશ્નો અપેક્ષિત નથી, મૂલમાંથી ઉદ્ભવતા પ્રશ્નો જ અપેક્ષિત છે.)	... ૭૩ ગુણ
(૨) અધ્યાય ૧૨ અને અધ્યાય ૧૫ - મુખપાઠ માટે	... ૭ ગુણ
Units : I ભગવદ્ ગીતા (૧થી ૧૮) શ્લોકોની સમજૂતી	૧૪ ગુણ
II અધ્યાય (૧થી ૯)માંથી ઉદ્ભવતા વિષયો	૧૪ ગુણ
III અધ્યાય (૧૦થી ૧૮)માંથી ઉદ્ભવતા વિષયો	૧૪ ગુણ
IV અધ્યાય-૬, ૮, ૧૦, ૧૧ અને ૧૫નો સારલેખન (ધ્યાનયોગ, રાજવિદ્યા- રાજગુહ્યયોગ, વિભૂતિયોગ, વિશ્વરૂપદર્શનયોગ અને પુરુષોત્તમયોગ)	૧૦ ગુણ
V ૧. ભગવદ્ ગીતાનું મહત્ત્વ, ઉપદેશ, ટીકાકારોનાં મંતવ્યો, આધુનિક વિવેચકો, ગીતા અને ઉપનિષદનો સંબંધ તથા ગીતા અને બ્રહ્મસૂત્ર	૧૧ ગુણ
૨. અધ્યાય ૧૨ અને ૧૫માંથી શ્લોકપૂર્તિ	૭ ગુણ

ભલામણ કરેલાં પુસ્તકો

૧. “ગીતા રહસ્ય યાને કર્મયોગશાસ્ત્ર” : બાલગંગાધર ટિળક
૨. “ગીતા નિબંધો” : શ્રી અરવિંદ ઘોષ
૩. “શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતા” : સર્વપલ્લી રાધાકૃષ્ણન
૪. “ગીતા પ્રવચનો” : શ્રી વિનોબા ભાવે.

પ્રશ્નપત્ર ૧૦ : અભ્યાસક્રમ

૧. સંસ્કૃતમાંથી ગુજરાતીમાં અનુવાદ : (બી.એ.)ની કક્ષાને અનુરૂપ સરળ પ્રાસાદિક સંસ્કૃતનો અનુવાદ	... ૧૦ ગુણ
૨. ગુજરાતીમાંથી સંસ્કૃતમાં અનુવાદ : (બી.એ.)ની કક્ષાને અનુરૂપ સરળ ગુજરાતી-સંસ્કૃત પુછાશે	... ૧૦ ગુણ
૩. સરલ સંસ્કૃત ગદ્યખંડમાંથી પ્રશ્નોત્તર	૧૦ ગુણ

અથવા

- નીચે આપેલા ૧૫ વિષયોમાંથી ગમે તે એક વિષય ઉપર ૧૦ પંક્તિ સંસ્કૃતમાં લખવાની પૂછાશે. ... ૧૦ ગુણ
૧. વિદ્યા, ૨. સંસ્કૃત ભાષા, ૩. સ્વધર્મ, ૪. શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતા, ૫. ઉદ્યમ, ૬. ધનમ્, ૭. પર્યાવરણમ્, ૮. સેવા,
૯. ભારતીય સંસ્કૃતિ, ૧૦. ગુજરાત, ૧૧. માનવ, ૧૨. લોકમાતા, ૧૩. મનઃ, ૧૪. આદિત્ય અને ૧૫. કવિઃ.
૪. નીચેના ૧૦ છંદો - તેમનું બંધારણ, લક્ષણ, ઉદાહરણ : ... ૧૦ ગુણ

શાર્દૂલવિકીરિત, શિખરિણી, માલિની, પૃથિવી, વસન્તતિલકા, ઉપજાતિ, મન્દાકાન્તા,
અનુષ્ટુપ, શાલિની, સ્તગ્ધરા.

૫. શ્રીહર્ષની ‘પ્રિયદર્શિકા’ નાટિકા	... ૩૦ ગુણ
Units : I સંસ્કૃતમાંથી ગુજરાતીમાં અનુવાદ અને અર્થાવ બોધ (Comprehension)	૨૦ ગુણ
II ગુજરાતીમાંથી સંસ્કૃત અનુવાદ	૧૦ ગુણ

અથવા

નિયત વિષય પર નિબન્ધલેખન (સંસ્કૃતમાં)

III પ્રશિષ્ટ (નિયત) છન્દોનાં બંધારણ, લક્ષણ અને ઉદાહરણ	૧૦ ગુણ
IV પ્રિયદર્શિકામાંથી અનુવાદ અને પૂર્વાપર સંદર્ભ	૧૨ ગુણ
V પ્રિયદર્શિકા-નાટિકાનો કૃતિલક્ષી વિવેચનાત્મક અભ્યાસ અને આસ્વાદ	૧૮ ગુણ

ભલામણ કરેલાં પુસ્તકો

1. “A Guide to Sanskrit Composition”, V. S. Apte
2. “સંસ્કૃત પ્રવેશિકા” : બાબુરામ સક્સેના
3. “સંસ્કૃત-વાક્યસંરચના” : ડૉ. વસન્ત ભટ્ટ
4. બૃહદ્ અનુવાદ ચન્દ્રિકા : ચક્રધર નૌટિયાલ “હંસ”.

પ્રશ્નપત્ર ૧૧ : નિબંધ લેખન :

... ૭૦ ગુણ

ત્રીજા વર્ષ બી.એ.ના સંસ્કૃત વિષયના નિબંધના પ્રશ્નપત્રમાં ૨૦૦૪ની પરીક્ષા માટે ૨૫ નિબંધોની સૂચિ નીચે પ્રમાણે છે :

1. વૈદિક દેવતાઓનું સ્વરૂપ	14. મહાકવિ ભવભૂતિ
2. બ્રાહ્મણ સાહિત્યનો પરિચય	15. સંસ્કૃત નાટ્યસાહિત્યમાં હાસ્યરસ
3. વૈદિક ધર્મનું સ્વરૂપ	16. પાશ્ચિમીય સંસ્કૃત વ્યાકરણ પરંપરા
4. વૈદિક સૂક્તોમાં કાવ્યતત્ત્વ	17. પ્રશિષ્ટ સંસ્કૃત વાર્તાસાહિત્ય
5. રામાયણ : આદિકાવ્ય તરીકે	18. સંસ્કૃત નાટકોની ઉત્પત્તિ
6. મહાભારત : એક વિશ્વકોશ	19. સંસ્કૃત કાવ્યશાસ્ત્રની વિચાર પરંપરાઓ
7. ભગવદ્ ગીતામાં ઉપદેશોલી જીવનકલા	20. સંસ્કૃત મહાકાવ્ય-સાહિત્યમાં ગુજરાતનું પ્રદાન
8. સંસ્કૃત મુક્તક સાહિત્ય	21. ઉપનિષદોનું તત્ત્વજ્ઞાન
9. સંસ્કૃતમાં ગદ્ય-કાવ્ય	22. પંચ મહાકાવ્ય
10. ષડ્ દર્શનોનો પ્રારંભિક પરિચય	23. સંસ્કૃત-એકાંકી રૂપકો
11. ભારતીય દર્શનમાં કર્મ અને પુનર્જન્મનો સિદ્ધાંત	24. સંસ્કૃત નાટ્ય-સાહિત્યમાં ગુજરાતનું પ્રદાન
12. ભારતીય દર્શનમાં આત્મતત્ત્વ	25. સંસ્કૃત સ્તોત્ર સાહિત્ય
13. ભારતીય દર્શનમાં મોક્ષવિચાર	

Units : I વૈદિક સાહિત્ય વિષયક નિબંધો

૧૪ ગુણ

II આર્ષ મહાકાવ્ય વિષયક નિબંધો

૧૪ ગુણ

III દર્શન વિષયક નિબંધો

૧૪ ગુણ

IV વ્યાકરણ અને અલંકાર વિષયક નિબંધો

૧૪ ગુણ

V પ્રશિષ્ટ સંસ્કૃત સાહિત્ય વિષયક નિબંધો

૧૪ ગુણ

ભલામણ કરેલાં પુસ્તકો

1. A New History of Sanskrit Literature : Krishna Chaitanya
2. A History of Sanskrit Literature : Winternetz
3. A History of Sanskrit Literature : Macdonell
4. સંસ્કૃત સાહિત્ય કા ઇતિહાસ : વાયસ્પતિ ગૈરોલા
5. આધુનિક સંસ્કૃત નાટક (ભાગ-૨) : રામની ઉપાધ્યાય
6. પ્રશિષ્ટ સંસ્કૃત સાહિત્યનો ઇતિહાસ : ડૉ. અમૃત ઉપાધ્યાય
7. સંસ્કૃત નાટકોનો પરિચય : ડૉ. ટી. એસ. નાન્દી
8. સાહિત્યશાસ્ત્રની વિચાર પરંપરાઓ : ડૉ. ટી. એસ. નાન્દી
9. પાશ્ચિમીય વ્યાકરણનો ઇતિહાસ : ડૉ. જયદેવ એમ. શુક્લ
10. ગુજરાતના સંસ્કૃત નાટ્યકારો : ડૉ. વાસુદેવ પાઠક
11. હિન્દુ તત્ત્વજ્ઞાનનો ઇતિહાસ : શ્રી નર્મદાશંકર દે. મહેતા
12. ગુજરાતમાં મહાભારતને આધારે રચાયેલાં સંસ્કૃત રૂપકો અને મહાકાવ્યો : ડૉ. શાંતિકુમાર પંડ્યા.

અથવા

વિનયન વિદ્યાશાખાના નવા માળખા મુજબ તૃતીય વર્ષ બી.એ.ના પ્રશ્નપત્ર ૧૧ના (નિબંધના) વિકલ્પો નીચે જણાવેલા વિષયો અભ્યાસક્રમમાં રાખવામાં આવ્યા છે :

પ્રશ્નપત્ર ૧૧ : જ્યોતિષ (આ શાસ્ત્રનો પ્રાથમિક પરિચય અપેક્ષિત છે) :

૭૦ ગુણ

(૧) 'બાલધો' : લે. વૃન્દાવન શાસ્ત્રી

(૨) 'મુદુર્ત યિતામણિ' : લે. રામ દેવજી

અથવા

પ્રશ્નપત્ર ૧૧ : આયુર્વેદ (આ શાસ્ત્રનો પ્રાથમિક પરિચય અપેક્ષિત છે) :

૧. 'વાગ્ભટ્ટરચિત અષ્ટાંગહૃદય' સૂત્રસ્થાન-૧, ૨, ૩, ૮, ૧૨ અને ૧૩

૨. મિલનસ્થાન-અધ્યાય ૧

અથવા

પ્રશ્નપત્ર ૧૧ : વ્યાકરણ (નિયત અભ્યાસક્રમ) :

... ૭૦ ગુણ

૧. સંધિ : ક. સ્વરસંધિ ખ. વ્યંજનસંધિ ગ. વિસર્ગસંધિ. (અપવાદોના સામાન્ય પરિચય સાથે).

૨. નામરૂપો :

(૧) નીચેનાં જેવાં સ્વરાંત નામોનાં રૂપો : રામ, વન, માલા, હરિ, મતિ, વારિ, ગૃહ, નદી, ધેનુ, મધુ, વધૂ, પિતૃ, નૃ, માનૃ, સ્વસૃ, દુહિતૃ, તથા 'ઠ' અંતવાળાં તેમ જ અન્ય સ્વરાંત વિશેષણોનાં રૂપો.

- (૨) નીચેનાં જેવાં વ્યંજનાંત નામોનાં રૂપો : મદુત્, વાફ, જગત્, શશિન્, રાજન્, આત્મન્, ભાવિન્, ચન્દ્રમસ્, મનસ્.
- (૩) નીચેનાં જેવાં વ્યંજનાંત વિશેષણોનાં રૂપો : ભગવત્, તેજસ્વિન્, વિદ્વાસ, વાફ.
૩. નીચેનાં સર્વનામોનાં રૂપો : અસ્મદ્, યુષ્મદ્, અદસ્, તદ્, યદ્, ઈદમ્, સર્વ, અન્ય, એતદ્, કિમ્.
૪. ક્રિયાપદોનાં રૂપો : દશ અલંકારના પરિચયપૂર્વક :
- (૧) ગણ ૧, ૪, ૬ અને ૧૦નાં વર્તમાનકાળ, ભૂતકાળ, આજાર્થ તથા વિધ્યર્થનાં પરસ્મૈપદી અને આત્મનેપદી ધાતુઓનાં રૂપો.
- (૨) બીજા ગણના નીચેના ધાતુઓનાં ઉપર્યુક્ત ચાર પ્રકારનાં રૂપો : અસ્, અદ્, યા, સ્તુ, હન્, અધિપૂર્વક ઇ.
- (૩) ત્રીજા ગણના નીચેના ધાતુઓનાં ઉપર્યુક્ત ચાર પ્રકારનાં રૂપો : દા, ધા, હા, પૃચ્છ.
- (૪) પાંચમા ગણના નીચેના ધાતુઓનાં ઉપર્યુક્ત ચાર પ્રકારનાં રૂપો : ચિ, આપ્, શફ્.
- (૫) સાતમા ગણના નીચેના ધાતુઓનાં ઉપર્યુક્ત ચાર પ્રકારનાં રૂપો : રુધ્, રન્ધ્.
- (૬) આઠમા ગણના નીચેના ધાતુઓનાં ઉપર્યુક્ત ચાર પ્રકારનાં રૂપો : ફ, તન્.
- (૭) નવમા ગણના નીચેના ધાતુઓનાં ઉપર્યુક્ત ચાર પ્રકારનાં રૂપો : જ્ઞા, કી, મુષ્, બન્ધ.
૫. (૧) ગણકાર્યરહિત કાળોમાં નીચેના ધાતુઓનાં પરોક્ષ ભૂ.કા.નાં ત્રીજા પુરુષનાં રૂપો : ગમ્, શફ્, હન્, જ્ઞા, દા, હા, ભુજ.
- (૨) અન્ય અલંકારો પૈકી સામાન્ય ભવિષ્યકાળ, ત્વસ્તન, ભૂતકાળ, અદ્યતન ક્રિયાતિપત્યર્થ રૂપોનો સામાન્ય પરિચય.
૬. પ્રેરક ક્રિયાપદનાં રૂપો.
૭. કર્મણિ પ્રયોગનાં રૂપો.
૮. નીચેનાં કૃદન્તો : ભૂતકૃદન્ત (કર્તરિ અને કર્મણિ), વર્તમાનકૃદન્ત (કર્તરિ-કર્મણિ), વિધ્યર્થકૃદન્ત, હેત્વર્થકૃદન્ત, સંબંધક ભૂતકૃદન્ત.
૯. અધિકતાદર્શક અને શ્રેષ્ઠતાદર્શક રૂપો.
૧૦. નીચેના સમાસોનો પરિચય : દન્દ, તત્પુરુષ, બહુવ્રીહિ, અવ્યયીભાવ, કર્મધારય, દ્વિગુ.
૧૧. 'નામધાતુઓ' તથા 'રિવપ્રત્યયાંત' રૂપોનો પરિચય.
૧૨. 'સતિસપ્તમી' અને 'અનાદરાર્થે ષષ્ઠી' રચનાનો પરિચય.
૧૩. કર્તરિ-કર્મણિ-ભાવે પ્રયોગ.
૧૪. 'કારક વિભક્તિ' અને 'ઉપપદ વિભક્તિ'નો પરિચય.
૧૫. વાક્યરચનાનો સામાન્ય પરિચય.

સંદર્ભ ગ્રંથો

૧. 'બૃહદ્ અનુવાદ ચન્દ્રિકા' - ચક્રધર નૌટિયાલ 'હંસ'.
૨. 'સંસ્કૃત વાક્ય સંરચના' - ડૉ. વસન્ત મ. ભટ્ટ.
૩. સંસ્કૃત માર્ગોપદેશિકા અને
૪. મન્દિરાન્ત : પ્રવેશિકા-ડૉ. આર. જી. ભાંડારકર.

અથવા

પ્રશ્નપત્ર ૧૧ : કર્મકાંડ : (પ્રાયોગિક કર્મ Practical અપેક્ષિત નથી)

... ૭૦ ગુણ

૧. ષોડશોપચાર પૂજન (દેવસ્થાપનથી માંડીને દેવ વિસર્જન પર્યંત) સમજૂતી સાથે મુખપાઠ
૨. રુદ્રાષ્ટાધ્યાયીનો - ૧, ૨, અને પમો અધ્યાય, તેમાંથી પ્રથમ અને બીજા અધ્યાયનો અનુવાદ અને પાંચમો અધ્યાય માત્ર મુખપાઠ
૩. ગણપતિપૂજન, મુખપાઠ માત્ર
૪. માતૃકા પૂજન, મુખપાઠ માત્ર
૫. નાન્દી શ્રાદ્ધવિધિ, મુખપાઠ માત્ર
૬. ગ્રહશાંતિ પ્રયોગ, મુખપાઠ માત્ર
૭. શ્રી સૂક્ત (હિરણ્યવર્ષામ્-૧), સાનુવાદ મુખપાઠ
૮. શકાદયસ્તુતિ, સાનુવાદ મુખપાઠ
૯. સંસ્કૃત મંગલાષ્ટક, સાનુવાદ મુખપાઠ.

સંદર્ભ પુસ્તકો

૧. કર્મકાંડ દીપિકા : પ્રકાશક ભાવિન વિદ્યાવિહાર, અમદાવાદ-૫૨.
૨. આશ્વિનક સૂત્રાવલી : પ્રકાશક તુકારામ બુક ડેપો, માધવબાગ, મુંબઈ-૪.
૩. બૃહદ્ બ્રહ્મનિત્યકર્મ સમુચ્ચય : પ્રકાશક દુર્ગાશંકર સંસ્કૃત પુસ્તકાલય, વાલકેશ્વર સંસ્કૃત પાઠશાળા, ૨૯, બાણજંગા, મુંબઈ-૬.
૪. ષટકર્મ પ્રદીપ : પ્રકાશક પંડિત વિશ્વનાથ શાસ્ત્રી, સાબરમતી, અમદાવાદ-૫.
૫. અંગિરા આશ્રમ ટ્રસ્ટ દ્વારા ડૉ. મુકુન્દભાઈ ઠાકર સંપાદિત કર્મકાંડ વિષયક પુસ્તકો.

અથવા

प्रश्नपत्र ११ : आधुनिक संस्कृत रचना :

१. रसबोध : डॉ. वासुदेव पाठक

२. राष्ट्रत्वकित्तर्गरीयसी (अेकांडी) : महंत प्र. कैलासानंद.

... ७० गुण